

Hallituksen 17.11.2021 vuoden 2022 täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä tekemän pöytäkirjamerkinnän mukainen selvitys:

Selvitys valtioneuvostosta maatalojen maksuvalmiuslainoille annetun lain (232/2019) mukaisten maatalouden maksuvalmiuslainojen valtioneuvoston käyttöönotosta vuoden 2022 alusta lähtien

Maatalouden äkillisesti heikentyneen kannattavuus- ja maksuvalmiustilanteen sekä hallituksen 17.11.2021 vuoden 2022 täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä tekemän pöytäkirjamerkinnän mukaisen selvityksen perusteella maatalouden kehittämisrahaston (jäljempänä Makera) johtokunta ehdottaisi valtioneuvostosta maatalojen maksuvalmiuslainoille annetun lain (232/2019) mukaisten maatalouden maksuvalmiuslainojen valtioneuvoston käyttöönottoa vuoden 2022 alusta lähtien. Uusien valtion takaaminen lainojen määräksi ehdotettaisiin vuonna 2022 enintään 40,0 miljoonan euron takauksen myöntämisvaltuutta. Takaustavastuut rahoitettaisiin Makeran varoista. Takausten käyttöönotto liittyy hallituksen 17.11.2021 vuoden 2022 täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä tekemään pöytäkirjamerkintään maatalojen maksuvalmiuslainojen käyttöönotosta.

Maatalouden maksuvalmiuslainojen valtioneuvoston käyttöönotto edellyttää Makeran taloudellisen aseman turvaamiseksi ja takaustappioihin varautumiseksi rahaston pääomittamista valtion vuoden 2022 ensimmäisessä lisätalousarviossa määrällä, joka vastaa arviota käyttöönotettavien maksuvalmiuslainojen takaustavastuiden rahastosta korvattavaksi tulevasta määrästä. Tähän on viitattu myös edelle todetussa hallituksen pöytäkirjamerkinnässä.

Lain nojalla myönnettävien valtioneuvoston tarkoituksena on turvata maatalouden toimintaedellytykset ja parantaa tilojen maksuvalmiutta tilanteessa, jossa maatalouden toimintaympäristön muutokset tai poikkeukselliset sääolot ovat ajaneet maatalousyrityksiä tilapäisiin taloudellisiin ongelmiin. Tämä toteutetaan myöntämällä valtioneuvostoa luottolaitosten myöntämille maksuvalmiuslainoille. Tarkoituksena on kohdentaa takaukset ja niihin sisältyvä valtioneuvoston tuki sellaisille maatalousyrityksille, joilla tilapäisistä maksuvalmiusongelmista selviytyttyään on edellytykset jatkuvaan kannattavaan toimintaan.

Takauksen kohteena olevan luoton määrä saa olla enintään 62 500 euroa ja laina-aika enintään viisi vuotta. Valtioneuvoston tuki saa olla enintään 80 prosenttia takauksen kohteena olevan luoton määrästä koko laina-aikana ja enintään 50 000 euroa maatilaa kohti. Enimmäistakaus viiden vuoden laina-ajalla sisältäisi de minimis -tukea 6 667 euroa.

Valtioneuvostosta maatalojen maksuvalmiuslainoille annetun lain (232/2019) mukaisia valtioneuvoston tukia on aikaisemmin myönnetty vuonna 2019 ja 2020. Yhteensä valtioneuvoston tukia maatalojen maksuvalmiuslainoille on myönnetty 756 maatilalle yhteensä 35,3 miljoonaa euroa 44,2 miljoonan euron lainapääomalle. Vuoden 2021 lopussa takauksen kohteena olevan lainapääoman arvioidaan olevan noin 25,0 miljoonaa euroa. Lain mukainen takausten jäljellä oleva yhteismäärä saa olla samanaikaisesti enintään 100,0 miljoonaa euroa.

Lisäksi maataloille on vuonna 2017 myönnetty maataloille valtioneuvostosta vuonna 2016 ja 2017 annetun lain (922/2016) mukaisia tukia. Kyse oli väliaikaisesta rahoitusohjelmasta, jonka taustalla olivat aiempien vuosien markkinahäiriöt maatalousalalla. Tuolloin valtioneuvoston tuki myönnettiin 568 maatilalle yhteensä 32,4 miljoonaa euroa 46,1 miljoonan euron lainapääomalle. Vuoden 2021 lopussa takauksen kohteena olevan lainapääoman arvioidaan olevan noin 10,0 miljoonaa euroa.

Poikkeukselliset sääolosuhteet ja markkinahäiriöt maataloudessa

Maatalouden tuotantopanosten maailmanmarkkinoilla on parhaillaan käynnissä poikkeuksellinen kysynnän ja tarjonnan häiriötilanne. Tämä on johtanut mm. energian maailmanmarkkinahintojen huomattavaan nousuun niin energian (öljy, maakaasu, sähkö) kuin globaaleiden raaka-aineiden ja energiaan suoraan kytkeytyvien maatalouden lannoitteidenkin osalta.

Suomessa maatalouden kasvuolosuhteet olivat poikkeukselliset kasvukaudella 2021. Kuivan ja kuumien kesän seurauksena satotaso on jäänyt merkittävästi keskimääräistä matalammaksi. Tarjonnan niukkuuden seurauksena viljantuottajahinnat nousivat voimakkaasti syksyllä 2021. Sadon jäätyä heikoksi viljan myyntitulot jäivät keskimääräistä pienemmiksi. Korkea viljan hinta nostaa samalla kotieläintilojen rehukustannuksia. Tuottajahintakehitys ei kata kohonneita kustannuksia.

Kasvinviljelytilojen tilanne riippuu kesän 2021 sadon onnistumisesta. Korkeasta viljan tuottajahinnasta hyötyvät ne tilat, joiden sato onnistui. Suomessa viljan kokonaissato pieneni selvästi 2,6 miljardiin kiloon, mikä on pienin koko 2000-luvulla. Keskeisin ongelma kasvinviljelyssä on merkittävästi kohonneet panoshinnat. Esimerkiksi lannoitteiden hinnat ovat nousseet voimakkaasti ja hintataso oli loppuvuodesta 2021 kaksinkertainen vuoden takaiseen verrattuna. Lannoitteiden hinnannousu jatkuu loppuvuoden 2021, ja tasaantuu vuoden 2022 aikana, taso jäänee totuttua korkeammalle. Tästä johtuen kasvinviljelytiloille voi kohdistua merkittäviä likviditeettiongelmia, jos ne eivät vielä ole hankkineet seuraavan kasvukauden lannoitteita. Päätoimisiksi arvioitavia yli 150 hehtaarin viljatilajoja Suomessa on vajaa 800 kpl.

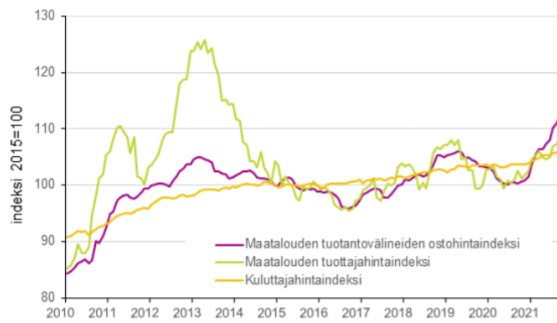
Heikon viljasadon seurauksena rehukustannukset nousevat merkittävästi. Tämä vaikeuttaa erityisesti sika- ja siipikarjatalouden tilannetta. Hankalimmassa asemassa ovat tilat, joiden oma sato on jäänyt heikoksi ja tuotanto on suurilta osin ostopanosten varassa. Sika- ja siipikarjanlihan tuottajahintakehitys ei riitä kompensoimaan rehukustannusten nousua. Mikäli markkinatilanne ei muutu, panoshintojen nousu pienentää merkittävästi myös maatalouden yrittäjätuloa. Tämän lisäksi sika ja siipikarjatalous on energiaintensiivinen ala, joten sähkön ja lämmityspolttoaineiden hinnannousu vaikuttaa sektoriin voimakkaasti. Yhteensä sika-siipikarjatilajoja Suomessa on vajaa 880 kpl.

Maidon kokonaistuotanto on laskenut vuoden 2021 aikana. Tuotannon määrään on vaikuttanut muun muassa uusi sopimustuotantomalli ja sääolosuhteet. Uusi sopimustuotantomalli on muuttanut maidon hinnoittelua ja pyrkii ohjaamaan tuotantoa kysyntälähtöisempään suuntaan. Haastavista sääolosuhteista huolimatta karkearehusato oli kohtuullinen, mutta sadon laatu oli vaihteleva. Kuivat rannikkoalueet kärsivät kesän 2021 kasvuolosuhteista eniten. Suomen naudanlihatuotanto on voimakkaasti kytköksissä lypsykarjatalouteen. Tuottavuuskasvun seurauksena lypsylehmien lukumäärä, ja samalla lihasonnien määrä vähenee. Panoshintojen kallistuminen heikentää maito- ja nautasektoreiden tilannetta, mutta merkittävästi vähemmän kuin sika-siipikarjasektorilla. Tämä johtuu erityisesti tilakohtaisesta suuremmasta rehuomavaraisuudesta. Yhteensä maidontuotantoon erikoistuneita tiloja Suomessa on noin 5 000 kpl ja naudanlihantuotantoon erikoistuneita 2 700 kpl.

Kasvihuonetuotannossa merkittävin riski talven 2022 tuotannolle on lämmitysenergian ja erityisesti sähkön hinnan nousu. Yhteensä kasvihuonetuotantoon erikoistuneita tiloja Suomessa on noin 700 kpl.

¹⁾ Hanke on oletettu mittavaksi, kun siihen on nostettu korkotukilainaa enemmän kuin 150 000 €. Tieto poimittu Ruokaviraston Hyrrä-asiointipalvelusta.

Liitekuvio 1. Maatalouden hintaindeksit 2015=100, 1/2010–9/2021

Uhkana on, että akuutin markkinatilanteen vuoksi osa muutoin taloudellisesti kannattavasti toimivista maataloista joutuu likviditeettiongelmiin, vaikka niillä arvioitaisiin olevan kohtuulliset pitkän aikavälin toimintaedellytykset. Tuotannosta luopuminen vaikuttaa kotimaisen ruuantuotantoon ja huoltovarmuuteen. Tuotanto voisi vaarantua erityisesti toimintaansa laajentaneilla ja tulevaisuutensa kannalta keskeisimmillä tiloilla.

Maksuvalmiuslainan valtiontakauksen mitoitus- ja kohdennusperusteet

Maksuvalmiuslainoille arvioidaan olevan tarvetta lähes kaikilla tuotantosuunnilla, koska tilanteen arvioidaan olevan vaikea kaikilla maataloustuotannon sektoreilla. Vaikea taloudellinen tilanne tekee kuitenkin lainaa tarvitsevien tilojen määrän arvioinnin poikkeuksellisen hankalaksi.

Voidaan arvioida, että sika- ja siipikarjatalouden tiloista kolmanneksella (33%) olisi tarve maksuvalmiuslainoille mikä tarkoittaa noin 300 tilaa. Maito- ja lihanautatiloilla on vuoden 2015 jälkeen tehty noin 900 investointia, joita voidaan luonnehtia mittaviksi ¹. Suuren investoinnin jälkeen tilan talous on erityisellä koetuksella. Investoineista tiloista kolmannekselle arvioidaan syntyvän tarvetta vahvistaa maksuvalmiuttaan valtiontakaukseen perustuvalla lainalla. Maksuvalmiuslainaa arvioidaan maito- ja naudanlihatiloista tarvitsevan noin 300 tilaa eli noin 4% tilojen kokonaismäärästä. Suurimmista kasvinviljelytiloista arvioidaan lainoille olevan tarvetta noin 200 tilalla eli noin 25% suurimpien tilojen kokonaismäärästä. Valtaosa viljatilasta on merkittävästi pienempiä, jolloin tilojen kokonaismäärästä osuus on huomattavan pieni. Suomessa oli vuonna 2021 yhteensä noin 47 000 tukea hakevaa maatilaa.

Turkistarhauksen osalta markkinatilanteen suotuisa kehitys tarkoittaa, että turkissektorin osalta Covid-19 pandemian aiheuttama markkinahäiriö on pääsääntöisesti väistynyt. Lisäksi esimerkiksi Tanskan minkkisektorin alasajo vähentää tarjontaa maailmanmarkkinoilla, joka avaa markkinoita Suomen tuotannolle.

Kokonaismäärä maksuvalmiuslainaa tarvitsevista tilojen lukumäärästä olisi siten noin 800 tilaa. Valtiontakausta saa maatilojen maksuvalmiuslainoille olla enintään 80% takauksen kohteena olevan luoton määrästä koko laina-aikana enintään 50 000 euroa maatilaa kohden, mikä tarkoittaisi yhteensä 40 miljoonan euron myöntämisvaltuuden osoittamista.

Tappioriski

Arvioitaessa maksuvalmiuslainojen valtiontakauksiin liittyvää valtion takaustappioriskiä on otettava huomioon rahoituksen käyttötarkoitus. Takauksia on myönnetty maksuvalmiuslainoille, joiden kohteena ovat tilat, jotka poikkeuksellisten sääolojen tai markkinatilanteen vuoksi ovat olleet erityisissä tilapäisissä

¹) Hanke on oletettu mittavaksi, kun siihen on nostettu korkotukilainaa enemmän kuin 150 000 €. Tieto poimittu Ruokaviraston Hyrrä-asiointipalvelusta.

taloudellisissa haasteissa. Voidaan arvioida, että takauksesta huolimatta tästä kohdejoukosta konkurssiin ajautuisi keskimääräistä useampi tila, vaikka järjestelmän tavoitteena luonnollisesti on konkurssien ennaltaehkäiseminen.

Vuonna 2017 käytössä olleen maksuvalmiuslainojen takausjärjestelmän riskin realisoitumisesta ei vielä ole vedettävissä laajempia johtopäätöksiä, koska takauksissa on ollut 2 vuoden lykkäysmahdollisuus. Lainat ovat enimmillään 7 vuoden lainoja. Takaustappioriskin arvioidaan asettuvan 10-12% paikkeille. Takausvastuun määräksi yhteensä arvioidaan noin 4,0 miljoonaa euroa.

Vuonna 2019 ja 2020 käytössä olleen ja nyt uudelleen avattavaksi ehdotetun maksuvalmiuslainan takausjärjestelmän viimeiset takauspäätökset on tehty vuonna 2020 ja näissä suurin korvauspainopiste on lainan loppupäässä eli vuosina 2024 ja 2025. Takaustappioriskin arvioidaan asettuvan 20- 24% paikkeille poikkeuksellisen vaikean turkistarhaukseen kohdistuneen markkinatilanteen vuoksi. Takausvastuun määräksi yhteensä arvioidaan noin 8,5 miljoonaa euroa.

Nyt avattavaksi ehdotetun maksuvalmiuslainan takausvastuiden tappioriskin arvioidaan olevan noin 20%. Ehdotetusta 40,0 miljoonan euron takauksen myöntämisvaltuuden myönnöstä aiheutuisi näin ollen Makeraan takaustappioita yhteensä noin 8,0 miljoonaa euroa. Hallituksen 17.11.2021 pöytäkirjamerkinnän mukaisesti maa- ja metsätalousministeriön on tarkoitus esittää vuoden 2022 ensimmäisessä lisätalousarviossa Makeran pääomittamista 8,0 milj. eurolla.

¹⁾ Hanke on oletettu mittavaksi, kun siihen on nostettu korkotukilainaa enemmän kuin 150 000 €. Tieto poimittu Ruokaviraston Hyrrä-asiointipalvelusta.